

Schaktningsövervakning inför ny busskur, Marhult

Arkeologisk förundersökning
i form av en schaktningsövervakning 2020

L1954:3180 & L1954:3193, Marhult 2:6, Lenhovda socken, Uppvidinge kommun,
Kronobergs län, Småland

Cecilia Ring

Arkeologisk rapport 2021:03

MUSEIARKEOLOGI SYDOST
– en del av Kalmar läns museum

Schaktningsövervakning inför ny bussskur, Marhult

Arkeologisk förundersökning

i form av en schaktningsövervakning 2020

L1954:3180 & L1954:3193, Marhult 2:6, Lenhovda socken, Uppvidinge kommun,
Kronobergs län, Småland

Författare	Cecilia Ring
Copyright	Kalmar läns museum 2021
Redaktion	Johan Åstrand, Stefan Siverud
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från Lantmäteriverket
Förlag	Kalmar läns museum
ISSN	1400-352X

Abstract

Keywords: Burial grounds, fossil fields

Museiarkologi sydost carried out an excavation monitoring for the construction/change of two new bus stops adjacent to Lenhovda community. The work was carried out on 16 November 2020. On each side of the road were two different ancient monuments registered. On the eastern side

was a burial ground and on the west was an area of fossil fields recorded.

After on-site talks, the area planned to be excavated could be limited to a smaller area that would not touch any ancient remains.

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	9
Topografi och fornlämningsmiljö	11
Genomförande	13
Resultat	15
Tolkning och åtgärdsförslag	16
Referenser	18
Tekniska och administrativa uppgifter	19
Bilagor	20

Sammanfattning

Museiarkeologi sydost genomförde en schaktningsövervakning inför anläggandet/förändring av två nya busshållplatser i anslutning till Lenhovda samhälle. Arbetet genomfördes den 16 november 2020. På var sida om vägen fanns två olika fornlämningar registrerade. På den östra sidan var ett gravfält (L1954:3180) och

på den västra var ett område med fossil åker (L1954:3193) registrerat.

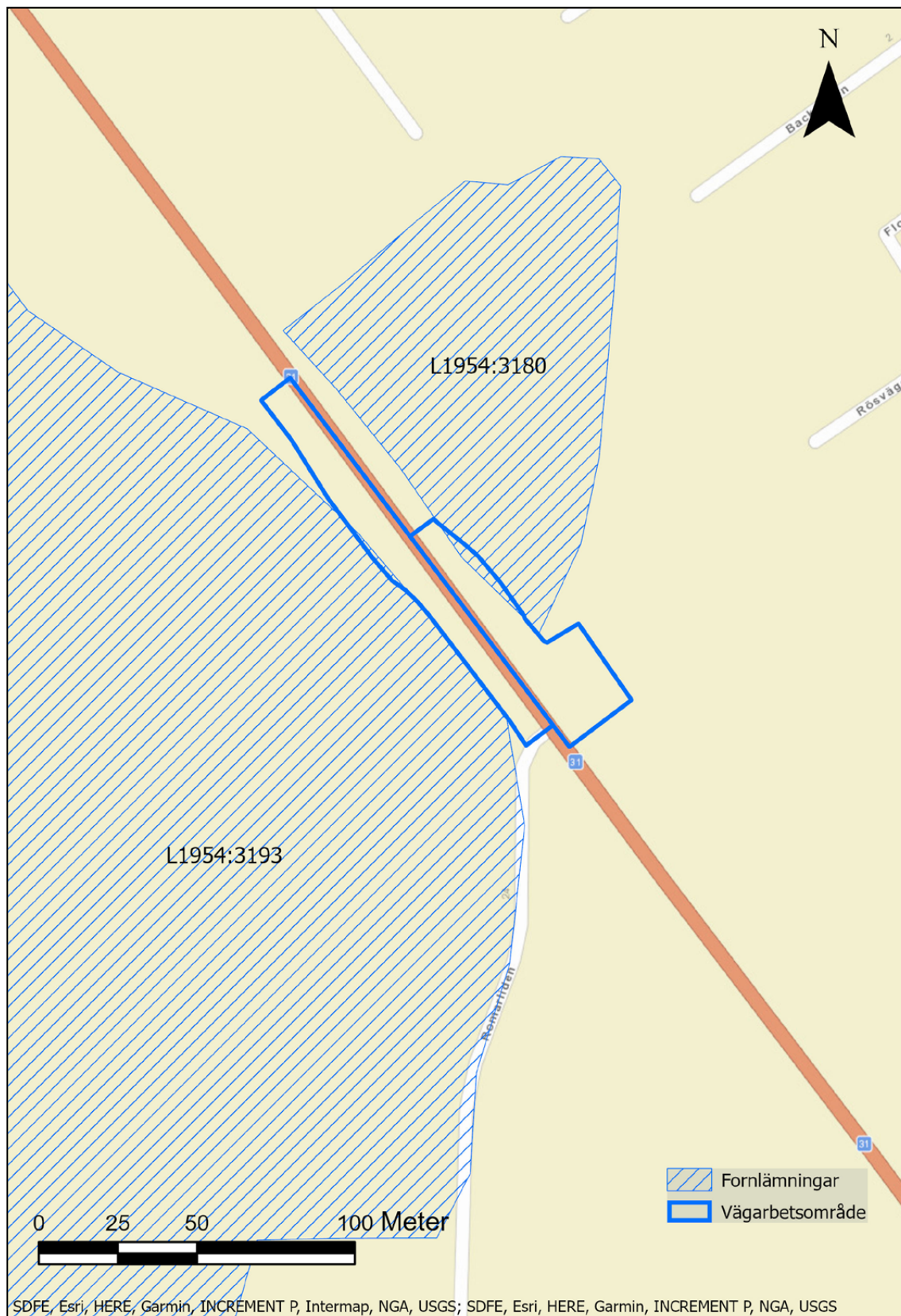
Efter samtal på plats så gick den yta som planerades att schaktas att begränsas till en mindre yta som inte kom att beröra någon fornlämning.

Inledning

Trafikverket hade planerat att förnya två busshållplatser på var sida om väg R31 i utkanten av Lenhovda samhälle. Exploateringen berörde två fornlämningar, gravfältet L1954:3180 och den fossila åkermarken L1954:3193 på var sin sida om väg R31.

Den arkeologiska schaktövervakningen utfördes av Museiarkeologi sydost i november 2020. Upp-

dragsgivare var Trafikverket. Syftet med undersökningen var att förhindra att fornlämning skadas och om nya fornlämningar skulle påträffas skulle dessa dokumenteras. Det fortsatta arbetet skulle därefter anpassas så att ytterligare arkeologiska insatser inte skulle vara nödvändiga

Figur 2. De två fornlämningar som berördes i samband med arbetet var ett gravfält L 1954:3180 och ett område med fossil åkermark L 1954:3193.

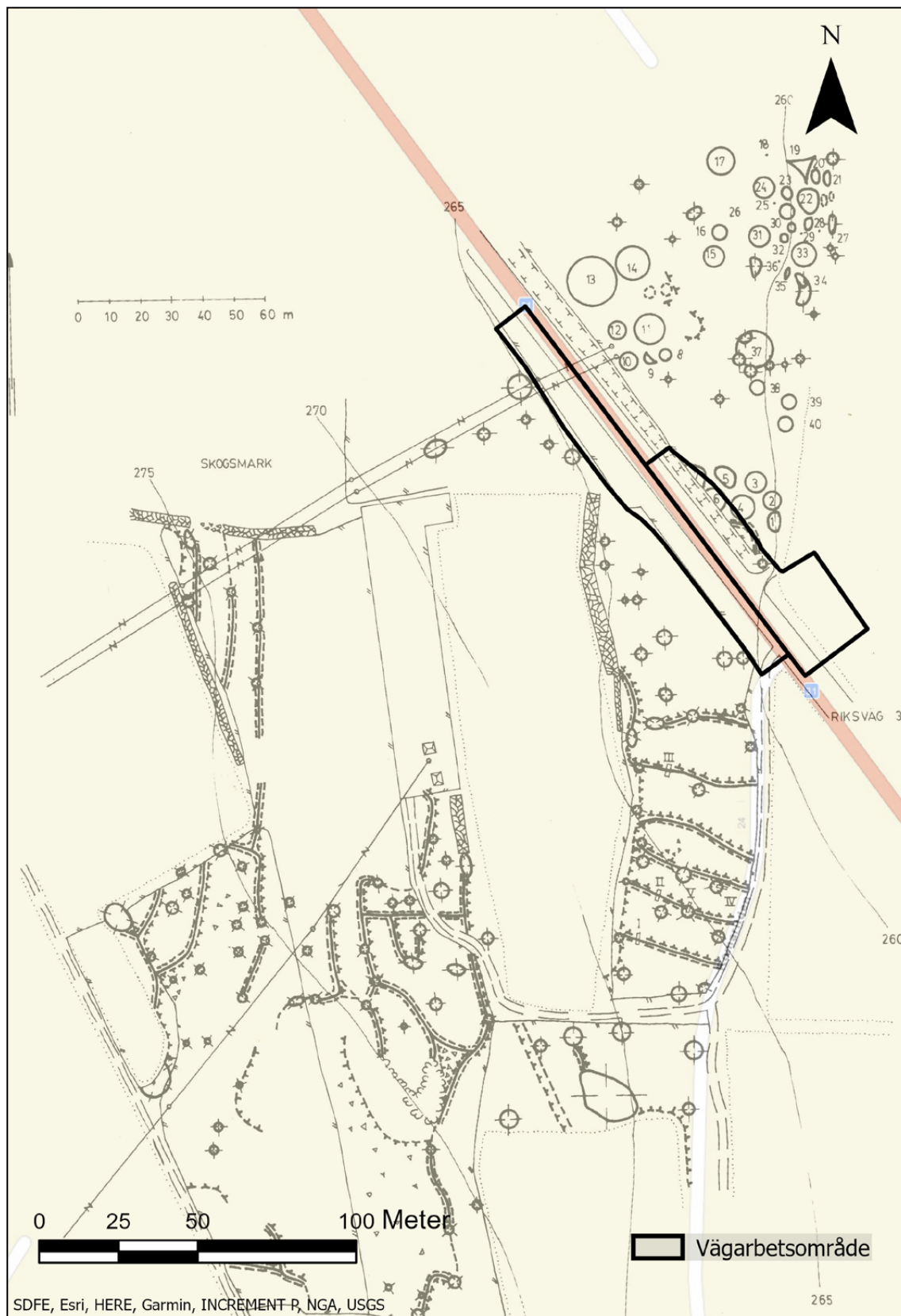
Topografi och fornlämningssmiljö

Undersökningsområdet var beläget i den nordvästra delen av Lenhovda samhälle. Största delen av området utgjordes av Riksväg 31, vägen mellan Nybro och Jönköping och diken och slänter i anslutning till vägen. Den östra delen av undersökningsområdet utgjordes delvis av åker och resterande var öppen hagmark. Den västra delen av undersökningsområdet låg helt inom vägområdet, men gränsade till skogsmark i väster.

Exploateringen berörde två fornlämningar, gravfältet L1954:3180 och den fossila åkermarken L1954:3193 på var sin sida om väg 31. Gravfältet är ett klassiskt järnåldersgravfält med möjliga rötter i bronsålder. Inom gravfältet finns 33 registrerade fornlämningar fördelade på 4 högar, 2 rösen, 20 runda stensättningar, 6 ovala stensättningar och 1 treudd. Gravfältet tillhör Hyenstrands gravfältsgrupp 4 och Bennet har visat att ca 50% av gravarna på liknande gravfält i Mälardalen inte syns ovanför mark och inte är registrerade i fornminnesregistret (Hyenstrand 1974, Bennet 1987). Vid fornminnesinventeringen år 2002 var de flesta av de mindre, registrerade, stensättningarna övertorvade och var svåra att se. Vidare har två stensättningar försvunnit i samband med anläggandet av en tidigare busshållplats i mitten av 1980-talet. Då gjordes ingen arkeologisk undersökning i samband med arbetet utan en efterdokumentation gjordes av Eva Åhman, Smålands museum (Åhman 1986). Det är troligt att gravfältet tidigare haft en större utbredning men att delar har blivit förstört av olika exploateringar så som uppfarandet av R31. I maj 1987 upptäcktes

att delar av den återställda delen återigen förstörts (Åhman 1987). År 1995 gjordes en antikvarisk kontroll i samband med en ledningsdragningsintill den cykelväg som går några meter öster om gravfältet. Vid kontrollen dokumenterades härdar, stolphål och en mindre stensamling intill ett stenblock. Här påträffades brända ben och anläggningen kom att tolkas som en grav och ledningsgraven flyttades (Högrell, 1995). Slutsatsen av den antikvariska kontrollen var att det antagligen inte fanns några överodlade gravar i åkern men att det istället fanns en förhistorisk boplats i anslutning till gravarna.

Området med fossil åkermark, på den västra sidan om Rv31, innehåller ca 200 röjningsrösen, 10 oregelbundna åkerparceller och 9 bandformade åkerparceller. På 1980-talet undersöktes delar av den fossila åkermarken. Då undersöktes i fem olika schakt delar av terrasser, terrasskanter, jordvallar och odlingsrösen. I flera av anläggningarna togs C14-prover på flera nivåer och genom att datera dessa drogs slutsatsen att åkerparcellsystemet i Nöbbele brukades främst under den yngre järnåldern (Jönsson & Klang, 1983). Dock fanns det även indikationer på att platsen utnyttjades redan från slutet av stenåldern/ början av bronsåldern. Förekomsten av parcellsystemet från yngre järnåldern menade undersökarna visade på en ”organiserad uppdelning av marken inom en by med flera delägare” (Jönsson & Klang, 1983 s 149). Åkeryrtorna skall enligt Jönsson och Klang sedan ha blivit övergivna någon gång mellan vikingatiden och 1600-talet.

Figur 3. Undersökningsområdets relation till kartan över karterade lämningar från 1980-tal. Kartan från Jönsson & Klang 1983.

Genomförande

Det arkeologiska arbetet var planerat att utföras som en sedvanlig schaktningsövervakning. Väl på plats vid Marhult 2:6 visade det sig att Trafikverket sökt tillstånd för en större yta, arbetsområde, än den yta som skulle schaktas. Efter samtal med berörda parter på plats så stod det också klart att det gick att minimera schaktningen och att flytta de olika delarna inom busshållplatsens yta för att minska ingreppet i fornlämningen.

Innan schaktningen, liksom under tiden och efter det att schaktningen genomförts, gjordes en avsökning av ytan med metalldetektor.

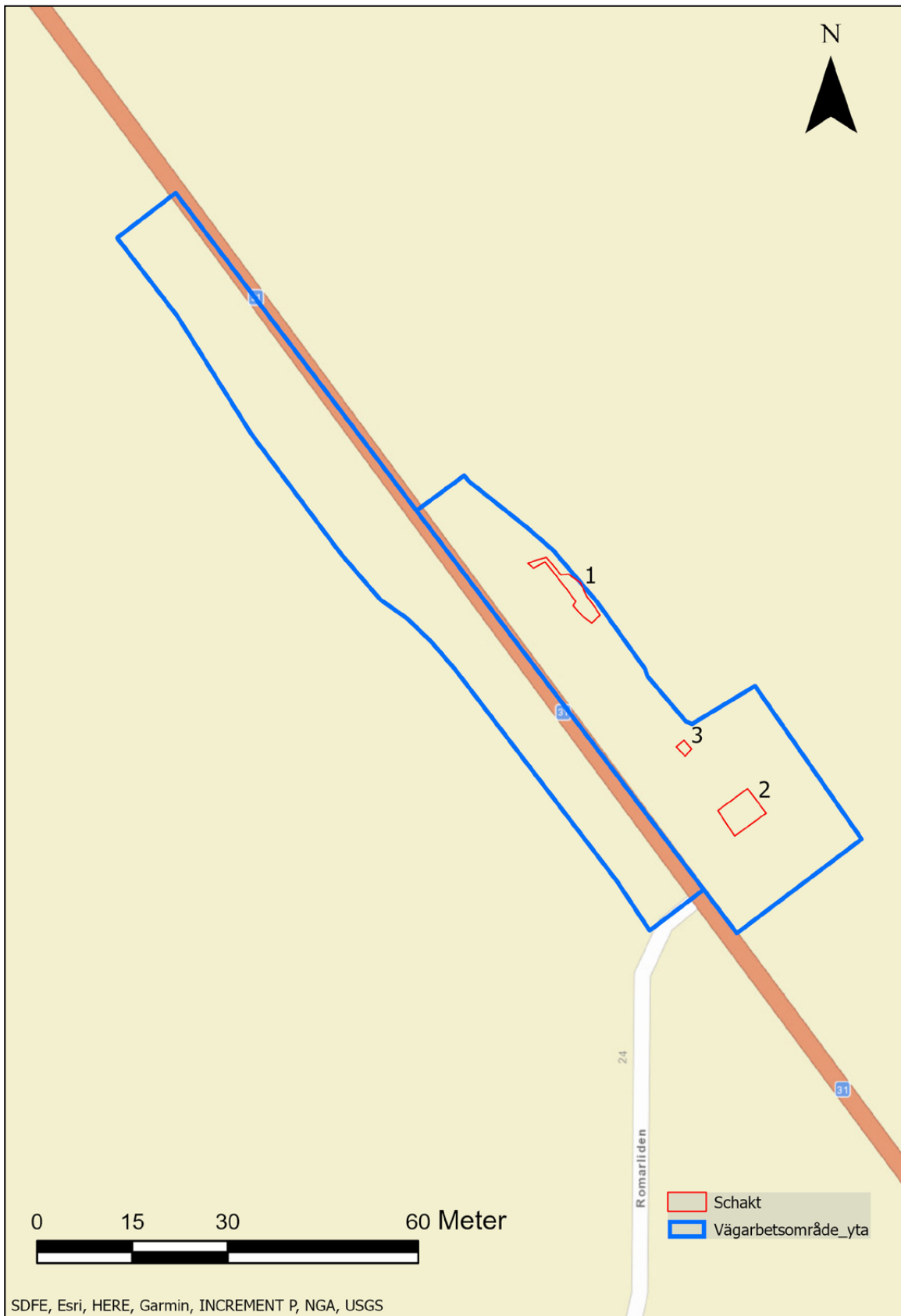
En mindre yta kom att schaktas av intill den befintliga busskuren samt en ca 5x5 meter stor kva-

dratisk yta ute i åkern söder om busshållplatsen. Här planerades för att borra och trycka en ledning under vägen.

På den västra sidan av vägen skulle schaktning enbart ske i vägdiket/slänten varför det inte genomfördes någon schaktningsövervakning. Här var det redan urschaktat sedan tidigare.

Schaktningen på den östra sidan av vägen intill gravfältet gjordes med maskin och endast så mycket som behövdes för exploateringen.

Schakten mättes in med GPS och ytorna och schakten fotograferades digitalt både innan och efter schaktning.

Figur 4. Schakten som grävdes inom arbetsområdet.

Resultat

Då undersökningsytan minskade drastiskt på den östra sidan så kom endast ca 25 m² att schaktas av precis för platsen för den förnyade busshållplatsen. Direkt under torvlagret fanns tidigare fyllnadsmassor av grus och delvis också gammal asfalt, troligen från tidigare arbeten på 1980-talet när hållplatsen anlades. I kanten av den yta som schaktades av och asfaltkanten var tidigare nedgrävt en VA-ledning samt ytterligare minst en ledning varför de kunde konstateras att det inte fanns några bevarade anläggningar eller kulturlager inom berört område.

Schaktet i åkern banades av ner till undergrunden som bestod av något grusig silt. Inga anläggningar eller fynd påträffades vid schaktningen.

Ett mindre schakt togs upp mellan åkern och gravfältet. Inte heller här påträffades några lämningar. De boplatslämningar som påträffades i anslutning till anläggandet av cykelvägen 1995 i kanten av den befintliga åkern sträckte sig inte in till den nu schaktade ytan.

Metalldetekteringen som gjordes både inledningsvis och under hand gav inte några förhistoriska fynd.

Figur 5. Marken runt om den östra busshållplatsen var omgrävd sedan tidigare. Foto från OSO.

Tolkning och åtgärdsförslag

Ingreppen i fornlämningarna begränsades på bägge sidor om vägen. Gravfältet, L1954:3180, har skadats flera gånger vid tidigare byggen på platsen. Det nu grävda schaktet kom att beröra enbart omrörda lager så eventuella tidigare lämningar var redan skadade och borttagna. Jämförelser med den tidigare upprättade gravfältskartan visar att flera gravar förstörts i området vid tidigare ingrepp.

Delar av det fossila odlingsområdet kan också ha skadats vid tidigare vägbyggen med dikesgrävning men den nu planerade exploatering kom inte att göra ytterligare ingrepp i lämningen.

Inga ytterligare antikvariska åtgärder krävs för det nu planerade arbetsföretaget.

Figur 6. Det var ett tunt matjordställe i det tomma schaktet (schakt 2) ute på åkern. Foto från söder.

Figur 7. Hela arbetsområdet var redan urschaktat på den västra sidan om vägen. Foto från SSO.

Referenser

- Bennet, A. 1987. Mälardalens järnåldersgravfält. I: Andræ, T., Hasselmo, M., Lamm, K. (Red) *7000 år på 20 år. Arkeologiska undersökningar i Mellansverige*. RAÄ. Stockholm.
- Hyenstrand, Å. 1974. *Centralbygd-Randbygd. Strukturella, ekonomiska och administrativa huvudlinjer i mellansvensk yngre järnålder*. Acta Universitatis Stockholmiensis. Studies in North-European Archaeology. Series A.5. Stockholm.
- Högrell, L. 1995 Anmälan av utförd arkeologisk undersökning. Arkivhandling Smålands museum.
- Jönsson, B och Klang, L. 1983. Kulturlandskapsarkeologi i Uppvidinge. – en presentation av undersökningarna 1980–81 vid Nöbbele i Lenhovda socken. I Hovne, Fritz (red.), *Fornlämningar och arkeologi i Kronobergs län*, Kronobergs läns hembygdsförb. i samarbete med Smålands mus., Växjö,
- Åhman, E. 1986. Rapport. Fornlämning 17, Nöbbele, Lenhovda socken. Med tillägg från 1987. Arkivhandling Smålands museum
- Åhman, E. 1987. PM ang skada på gravfält. Arkivhandling Smålands museum

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	431-1789-2020
Kalmar läns museums dnr:	33-326-2020
Projektnummer KLM:	A2075
Uppdragsgivare:	Trafikverket
Landskap:	Småland
Kommun:	Uppvidinge kommun
Socken:	Lenhovda socken
Fastighet:	Marhult 2:6
Fornlämningnr:	L1954:3180 och L1954:3193
Ekonomisk karta:	5F 3d Lenhovda NÖ
X koordinat:	6317527
Y koordinat:	516741
Latitud:	57.000964
Longitud:	15.275589
M ö h:	260 m ö h
Fältarbetstid:	2020-11-16 till 2020-11-16
Antal arbetsdagar:	1 dag
Maskintid:	6 timmar
Personal:	Cecilia Ring
Foto, Du-nummer:	Du 345:1-13
Dokumentation:	All dokumentation förvaras på KLM.
Inmätning:	Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem SWEREF 99 TM och RH2000.

Bilagor

Bilaga 1. Fotolista digitala bilder. 21

Bilaga 1. Fotolista digitala bilder

Fotolista digitala bilder

Landskap: Småland

Socken: Lenhovda, Kronoberg

Fastighet: Marhult 2:6

2020

DU 345

Nr Motiv	Från	Datum
1 Östra sidan av vägen innan schaktning.	SO	2020-11-16
2 Östra sidan av vägen innan schaktning.	NV	2020-11-16
3 Övertorvad grav inom arbetsområde men inte schaktyta.	V	2020-11-16
4 Västra sidan med arbetsområdet utsatt.	SO	2020-11-16
5 Västra sidan med arbetsområdet utsatt.	NV	2020-11-16
6 Schaktad yta på den östra sidan om vägen.	SO	2020-11-16
7 Schaktad yta på den östra sidan om vägen.	NV	2020-11-16
8 Schaktad yta på den östra sidan om vägen.	NV	2020-11-16
9 Schaktad yta på den östra sidan om vägen.	SO	2020-11-16
10 Schaktens placering på åkerytan.	NV	2020-11-16
11 Schakt 3	NV	2020-11-16
12 Schakt 2	Ö	2020-11-16
13 Rivning av befintlig busshållplats	SO	2020-11-16

Du345_012

Du345_013

Du345_001

Du345_002

Du345_003

Du345_004

Du345_005

Du345_006

Du345_007

Du345_008

Du345_009

Du345_010

Du345_011

Ej
moped

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se

